

Nr 31.

Utlåtande med anledning av väckt motion angående kronogårdarnas elektrifiering.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 218, av herr *Vigelsbo* har hemställts, att riksdagen måtte besluta att elektrifieringen av kronogårdarna och alla därmed förknippade fasta kostnader skola övertagas av domänverket.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för yrkandet, får utskottet hänvisa till motionen.

I infortrat yttrande den 27 februari 1951 över motionen har *domänstyrelsen* anfört i huvudsak följande.

Föreskrifter om upplåtelse med nyttjanderätt av sådana domänverkets jordbruksfastigheter, varom här är fråga, återfinnas dels i kungl. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom (jordbruksdomäner och skogsjordbruk), dels ock i kungl. kungörelsen den 17 juni 1943 (nr 532) angående upplåtelse av kronotorp. Därest ej annat följer av de i dessa författningar meddelade bestämmelserna, skall i avseende å arrendeupplåtelsen gälla vad i allmän lag finnes stadgat till reglerande av jordägares och nyttjanderättshavares rättigheter och skyldigheter.

I 2 kap. 18 § andra stycket allmänna nyttjanderättslagen äro bestämmelser meddelade om inlösen av elektrisk anläggning vid arrendets frånträdande. Under vissa i lagen angivna förutsättningar föreligger lösningsskyldighet för jordägaren beträffande av arrendatorn utförd elektrisk anläggning med undantag av vad som icke är fast förlagt. I förarbetena till lagen har framhållits, att någon lösningsskyldighet till aktier eller andelar i elektriskt distributionsföretag, vilka arrendatorn tecknat, icke borde ifrågakomma. Då lösningsskyldighet till elektrisk anläggning inträdde, kunde billigare kraft stå att erhålla från annat företag. Uppenbart orimligt skulle det i så fall vara, om tvång föreläge för jordägaren att ingå i det företag, vari arrendatorn tecknat andelar.

Vad först angår kostnaderna för utförande av elektrisk anläggning vid kronoegendom bestridas dessa som regel av domänverket i den utsträckning anläggningen är att anse som fast förlagd. För det fall att redan utförd anläggning tillhör arrendatorn och fråga under arrendetiden uppkommer om en mindre komplettering, plägar arrendatorn bekosta dessa arbeten. När arrendatorn sedan i samband med arrendets frånträdande hemjuder anläggningen till kronan, inlöser domänverket denna i nyss angiven utsträckning.

Såsom framgår av ovanstående svarar kronan städse för gårdarnas elektrifiering och därmed förenade fasta anläggningskostnader. Vad däremot angår aktier eller andelar i distributionsföretagen förfares något olika vid de skilda fastighetskategorierna. I avseende å dels skogsjordbruken och dels kronotorpen i Norrland bestrider domänverket även kostnaderna för ifrågava-

rande aktier och andelar. Dessa lägenheter äro erforderliga för tillgodose-
ende av arbetskraften vid verkets skogar och det är här fråga om ett i eko-
nomiskt hänseende svagare arrendatorsklientel. För upplåtelsen av lägen-
heterna gälla speciella regler, som i huvudsak överensstämna med allmänna
arrendelagens av sociala hänsyn betingade särbestämmelser för vissa slag
av jordbruk.

Vid de större gårdarna — jordbruksdomänerna — är den ekonomiska
bärkraften bättre och arrendatorerna åtnjuta på grund av optionsrätten
större trygghet i besittningen än vid övriga arrenden, som innefattas under
nyttjanderättslagens allmänna bestämmelser. Tillräckliga skäl för att från-
gå de i arrendelagen meddelade allmänna reglerna i nu omförmälda avse-
ende ha därför icke ansetts föreligga. Det är möjligt att någon gång irri-
tation kan uppstå vid ombyte av arrendator men ostridigt är att krono-
arrendena även under de rådande förhållandena äro mycket eftersträfvade.
En inlösen av aktierna och andelarna i distributionsföretagen skulle för
jordbruksdomänernas del förorsaka en extra utgift av uppskattningsvis
4 à 5 miljoner kronor. Med hänsyn särskilt till de höga byggnadskostnader-
na lämna jordbruksdomänerna för närvarande icke något överskott och
upprustningsarbetena komma ännu att taga många år i anspråk. Vad så-
lunda anförts innebär icke att det icke finnes fall, då man av omständighe-
terna tvingas göra avsteg från här skisserade regler. Så har styrelsen, när
fråga varit om en gårds förseende med elektrisk kraft samt arrendatorn av
ekonomiska skäl icke kunnat lösa in sig i distributionsföretaget och anläg-
ningen därför eljest icke skulle ha kommit till stånd, övertagit gårdens an-
delar i företaget. Arrendatorn har då fått förränta kostnaderna under sin
arrendetid. Dylika fall kunna även uppträda i framtiden och kronan bör då
förfara på enahanda sätt.

I anslutning till vad som sålunda förekommit får styrelsen i fråga om
jordbruksdomänerna avstyrka bifall till en allmän inlösen av här förevaran-
de aktier och andelar i distributionsföretagen.

Utskottet. Av domänstyrelsens yttrande framgår, att domänverket regel-
mässigt svarar för kronoegendomarnas elektrifiering och därmed förenade
fasta anläggningskostnader. I fråga om aktier och andelar i de elektriska
distributionsföretagen göres däremot viss åtskillnad, i det att särskild hän-
syn tages till det i ekonomiskt hänseende svagare arrendatorsklientelet. Så-
lunda bestrider domänverket även kostnaden för nyssnämnda aktier eller
andelar, då fråga är om skogsjordbruk samt kronotorp i Norrland. Däremot
få arrendatorerna av de större kronoegendomarna själva vidkännas sådan
kostnad.

Ur synpunkten att tvistigheter mellan den avträdande och den tillträ-
dande arrendatorn böra undvikas, skulle möjligen skäl kunna anföras för
att domänverket övertog kostnaden för aktier eller andelar i distribu-
tionsföretag jämväl i fråga om de större kronoegendomarna. Med hänsyn till de
särskilda fördelar, som otvivelaktigt äro förknippade med arrendet av så-
dana egendomar, ävensom till den avsevärda utgift, övertagandet skulle
medföra för domänverket, finner utskottet emellertid tillräcklig anledning
icke föreligga för en dylig ändring. Utskottet tager därvid fasta på domän-
styrelsens uttalande, att styrelsen ansett sig böra göra avsteg från nyss-
nämnda regel och övertagit en egendoms aktier eller andelar i distribu-
tions-

företaget, när arrendatorn av ekonomiska skäl icke kunnat lösa in sig i företaget och elektrifieringen därför eljest icke skulle ha kommit till stånd, ävensom att styrelsen anser sig böra för framtiden förfara på enahanda sätt i liknande fall.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att motionen II: 218 icke må föranleda någon riksdagens
åtgärd.

Stockholm den 16 maj 1951.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Tjällgren, Alfred Andersson, Anderberg, Svedberg, Carl Sundberg, Jon Jonsson, Bertil Andersson, Hjalmar Nilsson, Lars Andersson och Björck*; samt

från a n d r a kammaren: herrar Andersson i Tungelsta, Johnsson i Kastanjegården, Norup, Andersson i Hyssna, Hægglom, Jonsson i Järvsand och Ahlsten, fru Eriksson i Hallstahammar, herrar Nilsson i Varuträsk och Andersson i Långviksmon*.

* Ej närvarande vid justeringen.